

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri

səh. 304. “Avam Kamerası”: Böyük Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası.

“Svyatoy Pavel qəsəbəsi”: hal-hazırda Hamburq şəhərinin bir rayonu olan Sant-Pauli [St. Pauli] nəzərdə tutulur.

“Spartaklar”: Almaniyada fəaliyyət göstərən marksist təşkilat olan Spartak İttifaqının üzvləri nəzərdə tutulur.

Sülh ətrafında

səh. 305. “Nauen”: qəzetdə təhrif edilmişdir.

“Roma papası”: 1914-1922-ci illərdə Roma papası XV Benedikt [Benedictus XV] idi.

“Berlində müntəşir “Taşblatt” qəzetəsi”: 1872-1939-cu illərdə Berlində almanca nəşr olunan “Berliner taşblatt” [Berliner Taşblatt] qəzeti nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən

səh. 308. “Savdep”: Rusiya Deputatlar Soveti.

səh. 309. “Şah əfəndi”: 1909-1925-ci illərdə İran şahı olan Sultan Əhməd şah Qacar.

Nəzarətlərdə

səh. 311. “3 mart ayının; 4) inqilab bayramı gününün məvacibini”: qəzetdə belə getmişdir: “3) Mart ayının 12 inqilab bayrağı gününün məvacibini.”

Bir neçə söz

səh. 312. “İstiqlalıyyətimiz zərfində”: qəzetdə “istiqlalıyyətimiz tərəfindən” getmişdir.

16 vaqon düyü

səh. 314. “X. İ.”: bu imza Xəlil İbrahimə məxsusdur.

Erməni mətbuatı

səh. 317. “Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik “Le Temps” qəzeti nəzərdə tutulur.

“Pro Armenia”: 1900-1914-cü illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilmiş qəzet; erməniləri dəstəkləmək məqsədi güdüdü.

“Tavr dağları” (yaxud Toroslar): Türkiyənin cənubunda dağ silsiləsi.

“Beynənnəhreyın”: (yaxud Mesopotamiya, İkiçayarası): Yaxın Şərqdə tarixi-coğrafi bölgə, Dəclə və Fərat çaylarının arasında qaldığından, bu adı almışdır.

Bakı xəbərləri

səh. 318. “Sovet Syezd”: Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayının rəhbər orqanı olan Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurası nəzərdə tutulur.

“Bu təzkirə oxunduqdan sonra idarə qərar qoydu ki”: bu cümlədən sonrakı maddələr qəzetdə ərəb əlifbasının hərf sırasında görə əlif, bə, tə kimi işarələnmişdir.

Azərbaycanda

səh. 322. “ədası vacib bir borcumuzdur”: qəzetdə belə getmişdir: “ədası vacib və borcumuzdur”.

Elan

səh. 327. “Bakı pasport idarəsi (duptatx-ana)”: Burada söhbət Bakı Meşşan İdarəsindən (Бакинская Мещанская Управа) gedir. Çarlıq dövründə şəhərlərin xırda burjuaziyası “meşşan idarələri” yaradır və öz “deputatlarını” seçirdilər.

Bazar, 25 may 1919-cu il, nömrə 187

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 24 şabanül-müəzzəm sənə 1337. 25 mayıs 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 30 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

İ. V. DENİSOVUN BANKİR KANTORASI

Həmin may ayının 28-də Rostova vəkil göndərir. Hər cür sifarişat və bərat qəbul olunur.

8785

İ. V. DENİSOVUN BANKİR KANTORASI

(Velikoknyajeski, nömrə 1)

Açılıb və rus, ingilis, türk [dillərində] müamilatda [əməliyyatda] aşağıdakı üzrə bulunacaqdır: əcnəbi valyuta alıb və satmaq; ildə 6 faizlə cariyyə tövdiələr [əmanətlər] qəbulu; para bərat edilməsi, müxtəlif komisiyon sifarişatı qəbul edilir.

8786

Azərbaycan Məclisi-Məbusan rəisi naminə gələn ərizələr daxilində bir çox imzasız ərizələrə təsadüf olunur ki, böylə imzasız gələn ərizələrə qanun mövcubincə [qanuna əsasən] əncam edilməyib buraxılmalıdır. Buna binaən [buna görə], Azərbaycan Məclisi-Məbusan naminə gəlmiş olan imzasız ərizələr baxılmamış və əncamsız qaldığı kimi, ərizə sahibi də ərzi-halına əncam ediləcəyini bəkləməkdə qalır. Azərbaycan Məclisi-Məbusan [rəisi] həzrətlərinin əmrlərinə binaən,

ərizə göndərən zatlara bununla məlum edilir ki, göndərilən ərzi-halların cümləsi imza edilməlidir. Əks-təqdirdə ərizə sahibinin, hansı səbəbdən dolayı olursa olsun, ərizəsini imza etməmiş olduğu halda göndərilən ərizələr Məclisi-Məbusan tərəfindən sərəncamsız qalır.

Parlaman İdarəsi vəkili: Vəkilov

Kargüzar: C. Paşazadə

T-134

QİSMİ-RƏSMİ
[RƏSMİ HİSSƏ]

Bakı qəzası Əxzi-əsgər [əsgərliyə çağırış] şöbəsi təzədən məlum edir ki, Bakı şəhərinin hamı polis uçastoklarının [sahələrinin] müsəlmanlarından qoşuna əsgərlik qulluğuna qəbul etmək üçün hər gün şöbənin iclası olur – cümə günləri və 28-inci may bayramı günündən savay. Və əlavə edir ki, sinnləri [yaşları] əsgərliyə müvafiq olan şəxslər dəvət olunan vaxtda gəlməsələr, qanuna müvafiq böyük tənbehə düçar olacaqlardır.

Sədri-şöbə: Fyodorov

NAXÇIVAN VƏ QARABAĞ

Naxçıvan müsəlmanları Ararat hökumətinə tabe olmaq istəmədiyi kimi, Qarabağ erməniləri də Azərbaycan hökumətinə təbəəlik etmək istəməyirdilər və istəməyirlər.

Naxçıvan müsəlmanlarının böylə rəftara haqları vardı. Çünki oraların müsəlmanları ədədcə ermənilərdən çox olub, yerlərinin böyük qismi də müsəlmanlara məxsusdur. Halbuki ədədcə müsəlmanlardan az və yer-yurdca müsəlmanlardan kasıb olan Qarabağ erməniləri bu iddialarında heç bir haqqa malik deyildirlər və əlavə, bu haqsız fikir və iddia bütün Qarabağ ermənilərinin arzusu olmayıb, bəlkə Daşnak partiyasının fitnə və intriqası nəticəsidir. Halbuki Ermənistanı tabe etməməyə təşəbbüsləri ümum Naxçıvan müsəlmanlarının öz arzuları idi.

İngilislər bu məsələləri həll etmək istədilər. Məlum oldu ki, Naxçıvanı məhəlli [yerli] müsəlmanların haqlı arzusuna rəğmən Ermənistanı və Qarabağı da daşnakların iddialarına xilaf olaraq Azərbaycana mütəəlliq etdirmək [bağlamaq] əsasılı iş görmək fikrindədirlər. Bu fikri yeritmək üçün general Devini Ararata köməyə və miralay [polkovnik] Şattlvortu da Azərbaycana mədədə məmur etdilər.

Bu gün işin nəticəsi məlum olur.

General Devi öz vəzifəsini kamali müvəffəqiyyətlə ifa edib, erməni “Naşe vremya” qəzetəsinin yazdığına görə, Naxçıvan və Şərur tərəflərini bu may ayının 14-də erməni hökumətinə təslim edə bildi. Böylə ki, ayın 13-də ingilislər və erməni hökumət əzaları [üzvləri] Naxçıvana varid olub [gəlib], müsəlmanlar-

dan başda Kəlbəli xan Naxçıvanski və mühəndis Sultanov olmaq üzrə Milli Şura əzaları tərəfindən istiqbal olunduqdan [qarşılandıqdan] sonra bu türk yerlərinin və türk əhalisinin etirazsız və qeylü-qalsız [səs-küysüz; çəkişməsiz] olaraq Ararat hökumətinə təslimi işini Cəfərqulu xan Naxçıvanskiyə qonaqlar üçün hazırlamış olduğu naharı yeməklə itmama yetirdilər [tamamladılar].

Bəs miralay Şattlvort nə eylədi?

Bakı ilə Qarabağ arasında olan yolu bir neçə kərə ölçdü və əzcümlə Qarabağ ermənilərinə bir neçə nəsihətamiz sözlər dedi və bu sözlər əvəzində Qarabağ daşnaklarından “başqa cürə” cavablar aldıqdan sonra, vəzifəsini qurtarmış hesab edib qayıtdı...

Deməli, Ararat hökuməti ingilislərin köməyi ilə nahaq məramlarına nail oldular, amma Azərbaycan hökuməti genə eyni ingilislərin köməyi ilə öz haqqını hələlik yeridə bilmədi.

General Devinin miralay Şattlvortdan mənsəbcə yuxarı olduğumu ona müvəffəqiyyət qazandıra bildi, yəni ingilislər, ermənilər hamisi olan amerikalılara xoş görünmək üçün mü Ararat haqqında bu qədər canfəşanlıq göstərüb də Amerikanın xəbəri olmayan Azərbaycan xüsusunda qəsdən səhlənkərlilik etdilər, yoxsa Naxçıvan türk demokratiyası Naxçıvan xanlarının xəyanəti qurbanı oldular? Hər halda haqq nahaqqa verildi və Azərbaycan hökuməti o tərəfdən məyus və bu tərəfdən məğmum [qəmli] bir halda qaldı. Bu yandan dəxi əhalimiz üçün ölüm-dirim məsələsi olan köçəri fəqərəsi [məsələsi] təxir qəbul etməz bir halda həll

ERMƏNİSTANIN VÜSƏTİ

Yer üzündə cümlətanı 4-5 milyonluq olan erməni tayfası tarixlərdə əsl qaranlıq və indi süni bir təzədə ixtira olunmuş “Haykakan” dövləti yolunda can, mal və qələm ilə çalışırlar, vuruşurlar. Məramanail olmaq üçün heç bir şeyi müzayiqə etməyirlər [əsirgəməyirlər]. Hətta bu yolda lazım görülərsə, böhtan, fitnə, haqqı batıl [göstərmək] kimi ədalət və insaniyyətdən uzaq, qeyri-məşru [qanunsuz] şeylərdən də çəkinməzlər.

Ermənilər hanki bir yerdə yaşayırlar yaşasınlar, hanki bir partiyada işləyirlər işləsinlər, yenə axırkı məqsədləri “Hayastan”ın istiqbalıdır [gələcəyidir]. Bunu qazanmaq üçün, bir vaxt rus istibdadının ən sadıq bəndələrindən sayılaraq Loris-Məlikovlar imperator saraylarına qədər yaxınlaşdılar. Hətta zimami-hökuməti [hökumətin cilovunu] ələ almaq məqsədinə cürətləndilər. Erməni hiyləsini anlamış imperatorun müqərrəbləri [yaxınları] dərhal Loris-Məlikovu kənar etdilər. Lakin ermənilər məyus olmayaraq Peterburq saraylarından Qafqaz canişini Vorontsov-Daşkov sarayına köçürdülər. Erməni qadını vasitəsilə qoca və düşkün canişini ələ alıb, onun icazəsi ilə Daşnak partiyasını tərtib verirlər. Bundan sonra erməni “cürəti” bir dərəcəyə çatır ki, bir tərəfdən sərhədi keçib Türkiyə ermənilərini silahlandıraraq üsyana hazırladırlar, o biri tərəfdən də, Qafqazda erməni mənafeyinə müxalifət göstərmiş rus qubernator və generallarını terror vasitəsilə qətlə yetirirlər. Gürcüstanda və Azərbaycanda bunlar törətdiyi əməllərə qarşı gürcülər və müsəlmanlar mat və mütəhəyyir [hey-

edilməsini bütün şiddəti ilə tələb etməkdədir.

Bizi yandıran ingilislərin tərəfgirliyi və ya ingilis generalının bacarığı və ingilis miralayının bişüurluğu deyildir. Özümüzün rəftarıdır ki, onun adına bacarıqsızlıq deməkdən başqa özgə bir ad qoymaq olmaz.

Qarabağ general-qubernatorluq şəklinə qonulduqdan bəri bizim zənnimiz bu idi ki, Qarabağ məsələsi artıq bitdi. Ümid edirdik ki, Qarabağın hakimi işin vəz [vəziyyətindən] və halından kamalınca xəbərdar olub da lazım gələndə tədbirləri görmək üçün bütün səyini hələlik məhz bu yolda sərf edəcəkdir...

Lakin işin bugünkü vəziyyətindən anlaşılır ki, əvvəli-əmrədə [ilk növbədə] olan tədbirlərin ən böyüyü ingilislərə ümid bağlamaq imiş və general-qubernator yanında təşəkkül etmiş olan “şura” əzaları da öz vəzifələrini bundan ibarət bilirmişlər ki, “mahala çıxıb” özlərinə general-qubernator “pamoşniki” adı qoyub, aşnaları olan bəylərin cibinə Nikolaydan qalma “alacaq”ları kəndçilərdən şallaq gücü ilə yığmaq istəməyən polis məmurlarını tutdurub həbs etməklə “ədalət”, daha doğrusu, “hökumət” göstərsinlər və donosbazların təhrikəti ilə iş görüb biməzmun və çürük politika ilə məşğul olsunlar.

Bu cürə politikanın axırı bu olar ki, nəinki erməniləri tabe etmək mümkün olmaz, bəlkə müsəlmanları da rəncidəxatir edib [qəlbini incidib] qarışıq məsələni daha da qat-qarışığa salmaqla dövlətimiz qarşısında böyük-böyük əngəllər törədərək...

Hacıbəyli Üzeyir

rətdə] qalmışdılar. Sanki buraların hamısı erməniləşmiş bir ölkədən ibarət imiş. Rus inqilabi-kəbiri [Böyük rus inqilabı] gəllər-gəlməz istibdadçı ermənilər maskanı dəyişib inqilabçı partiyalarına dolurlar. Peterburqda təşkil olunmuş Qafqaz komissariatında heç kəsin nümayəndəsi olmadığı halda, ermənilər Yevanqulovu oraya nəsb [təyin] elətdirirlər. Türkiyədən alınmış qəzalara da general Aveyanov ilə doktor Zavriyevi göndərdilər. Xülasə, istibdad dövründən götürükləri faydaları hürriyyət dövrlərində də, bəlkə bir az da artıq götürürlər. Hətta Qafqaz canişini vəzifəsini ənvai dəsaisslə [müxtəlif intriqalarla] bolşeviklərdən qoparmış Şaumyanın Bakıda erməni mənafeyi mülahizəsi ilə törətdiyi qırğını yəqin ki, hələ heç kəs unutmamışdır.

İşxanyan yazdığı “Zaqafqaziyada əksinqilab” ünvanlı kitabının 77-ci səhifəsində yazır ki:

“Rus hakimiyyəti ermənilərin damarlarında axan qanlarına belə yerləşmişdir. Bu hakimiyyəti Qafqazda ermənilərdən başqa heç kəs, hətta gürcülər də istəməyirlər. Ermənilərin xülusi-qəlblə [ürəkdən] ruslara olan məhəbbəti, bir çox tarixi, coğrafi (?) və siyasi şəraitin nəticəsidir. Odur ki, rus hakimiyyətinin Qafqazda bəqa və davamına ermənilər var qüvvətləri ilə çalışırlar. Hətta bu hakimiyyət nə kimi üsuldan (?) ibarət olursa-olsun, ermənilər üçün fərqi yoxdur.”

İştə, illərcə Qafqazın hamı millətlərindən artıq İrəvanda, Bakıda, Qarabağda və hətta Tiflisdə rus hakimiyyəti ilə mübarizəyə qalxmış erməni millətinin böyük yazıçısı İşxanyan cənabı sadələvh rus oxuyucularını 99-cu dəfə aldatmaq istə-

yir. Bu həzəyan və əracif [bu mənasız və yalan sözlər] ilə sübut etmək istəyir ki, rus boyunduruğu ermənilərə həmişə xoşdur. Böylə yağlı dillərlə Moskvada əyləşən ermənilər də bolşevikləri tovlayıb milyonlarla pul alırlar ki, Şərqdə (?) propaqanda yapsınlar. Əcəba Şərqdə nə qədər erməni tayfası vardır ki, bunların propaqandası üçün 60 milyona qədər pul almışlar, yaxud Şərqi sərəsər doldurmuş türk, fars və ərəblərin propaqandası üçün mü bu pulları almışlar? Şərqdə erməni “vəzənə” [moizəsinə] inanan bir tayfa vardır ki, onları bolşevik yoluna dəvət etsinlər. Şərq [millətləri] arasında ermənilərin casusluğu hamıya məlum olduğundan, bolşeviklərin pulları propaqandaya deyil, xüsusi işlərinə sərf olunacaqdır ki, bunu sadəvil sovetçilər anlamamışlardır.

Qafqazda və Moskvada özlərini rus hakimiyyətinə tərəfdar göstərmiş ermənilər Yevropada Poqos Nubar paşa kimi şəxslərin istidası [xahişi] ilə “Ararat”ın istiqlaliliyyətini tələb edirlər.

Erməni hoqqabazlarının məharətinə bax ki, burada özlərini rus tərəfdarı göstərən milyonlarla rus hökumətindən pul alırlar, Yevropaya gəldikdə rusların kim olduğunu əsla tanımayıb “Hayastan”a istiqlaliliyyət tələb edirlər. Hələ Amerikada oynadıqları rolları başqadır. Ermənilərin Qafqazda fəqir, zəlif, ac və çılpaq bir millət olduğunu [deyərk] Ameka qəzetələrini çığır-bağırlarla doldurub yardım və müavinətlər istəyirlər. Odur ki, bu gün amerikalıların milyardlarla ianələri Qafqazda yalnız Ararat dairəsinə gəlməkdədir.

Nubar paşanın Yevropadan tələb et-

diyi istiqlaliliyyət, Qara dəniz səvahlindən [sahillərindən] başlayaraq təxminən bəhri-Xəzər kənarlarına qədər müxtəlif millətlərlə məskun yerlərdir ki, əhalisinin əksəri türklər və kürdlərdir. Proqramın bu cəhəti hərçənd gizlənilməyirsə də, lakin mahiranə bir üsul ilə yevropalıların nəzərinə təqdim olunur.

Yevropalıları təzərrö və niyaz [yalvarıb-yaxarmaq və xahiş] ilə doyuran ermənilər Qafqazda süngü zoru ilə özlərinə yer açırlar, meydan hazırlayırlar. Müsəlman kəndlərini talan edib müttəsil [daim] bir “Hayastan” düzəldirlər. Bunun üçün də heç bir şərərətdən [fitnə-fəsad] çəkinməyirlər. Bir vaxt Andranik əli ilə Zəngəzur mahalını dağıtdıran erməni hökuməti Andranikin kim olduğunu tanımaq istəməyirdi. Sonra bunun istiqbalına [onu qarşılamağa] ehtiram dəstələri çıxarıb böyük nəvazişlər göstərdi. Bu axır vaxtlar da Andranik dəstəsi Qars ətrafına keçmişdir. Aşkardır ki, burada da bir çox müsəlman kəndləri dağıdılacaqdır.

Bundan əlavə, Göyçə həvalisində [ətrafında] yerləşmiş müsəlman kəndlərini dağıdıb, Qarabağ və Gəncə səmtinə böyük “pəncərələr” açmışlar. Naxçıvan və Şərur yaxınlığında da böylə pəncərələr açılmaqdadır. Erməni hökumətinin böylə şərərətəngiz [fitnəkar] hərəkətinə qarşı ciddi bir tədbir ittixaz olunmazsa [tədbir görülməzsə], bu açılmış pəncərələr vasitəsilə Qarabağ və Naxçıvan kimi Azərbaycanın məhsuldar qitələri vaxtı ilə erməniləşə bilər. Buna dair Qafqazda deyil, Yevropada da etirazlar yapmalıdır. Sülh məsələsi axıra çatdığı günlərdə erməni daşnakları hələ qırğınla məşğul olaraq Ermənistanın vüsətini böyüdürlər və qan-

lar tökülməsinə səbəb olurlar. Bu qanlara bir xitam vermək gərəkdir.

F. A.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Xəzər dənizində bolşeviklərlə müharibə

(İngiltərə ərkani-hərbindən [hərbi qərarından])

Bir neçə gün bundan irəli bolşevik donanmasının Aleksandrovsq-Fort səmtinə getdiyi müşahidə edilmişdir. Mayın 15-ində ingilis hərbi gəmiləri bir müxrib [destroyer] və iki barj aparən üç paroxod görmüşlərdir. Düşmən gəmiləri barjları buraxıb qaçmışdır. Barj komandasını paroxodlara aldıqdan sonra barjlar qərxdilmişdir. Mayın 21-ində İngiltərə gəmiləri Aleksandrovsq-Fort yaxınlığında kəşfiyyatda bulunmuşlardır. Fortun [istehkamin; qalanın] yaxınında paroxodlar görülmüşdür ki, bu paroxodlar dərhal forta daxil olmuşlardır. İngilis gəmiləri forta yaxınlaşıb müvəffəqiyyətli bir surətdə fortda dayanan gəmiləri atəşə tutmuşlardır. Gəmilərdən bir paraları yandırılmışdır. Bir neçə güclü partlayış eşidilmişdir. Hücüm əsnasında bir ingilis gəmisi xəsarətlənmişdir.

London - Avropa müharibəsində ingilislərin 2197 gəmisi düşmənlər tərəfindən qərxdilmişdir. Bunlar 7 milyon 5 yüz min tondan ibarətdir. Bundan əlavə, 9500 tonluq da 20 ədəd paroxod dəxi qərxdilmişdir ki, bunlar tərsanə xidməti görürmüş.

- Bolşeviklərin məlumatına nəzərən, Moskvaya Əfqanıstandan bir heyət gəlmişdir.

Arxangelsk - Bolşeviklərin topxanası bütün cəbhə boyu ciddi fəaliyyət göstərmişlərsə də, axırda tərəfi-müqabil atəşi ilə sükuta məcbur olmuşlardır.

Moskva - “Kırım xəbərləri” yazır ki, Denikin könüllü dəstələri Bolqariyadan Rusiya əsirlərini çıxararaq öz orduları cərgəsinə salırlar. Təbii, əsirlər qaçırırlar.

Bolşeviklər Kolçak barəsində

Pokrovski - Kolçak ordusunda intizamsızlıq getdikcə artır. Bu axırncı 6 gündə 11 min nəfər könüllü, bolşeviklər tərəfinə keçmişdir. Deyirlər ki, könüllülər səfərbərliyə alınan kəndçilərə artıq zülm edirlər. Əməlləri [fəhlələri] yüzlərlə atıb öldürürlər. Əhali Kolçakdan narazıdır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Berlin - Almanyanın sabiq London səfiri Lixnovski “Tageblatt” qəzetəsində yazır ki, Almaniya heç bir halətdə sülh müahidəsini [sazişini] qəbul etməməlidir. Lixnovski əlavə edir ki, Müttəfiqlərin [Antanta dövlətlərinin] təklif etdiyi bu sülh müahidəsi Almaniya üçün ölümdən başqa bir şey deyildir.

Sülh Konfransında

Bu gün gündüz Sen-Jermendə “4-cü Henri salonu”nda Müttəfiq nümayən-

dələri ilə Avstriya sülh nümayəndələrinin vəkalətnamə mübadiləsi mərasimi icra edildi. Kambon Müttəfiqlər heyətinin sədri idi. Uayt – Amerika nümayəndəsi, Hardinq – İngiltərə nümayəndəsi, Krespi – İtaliya nümayəndəsi, Matsui – Yaponiya nümayəndəsi isbatı-vücut [iştirak] edirmişlər. Renner – Avstriya heyətinin başçısı 4 nəfər Avstriyalı ilə varid [daxil] olur. Bütün nümayəndələr mərasim zamanı ayağa dururlar. Avstriyalılar rəsmi libasda olduqları halda, Müttəfiqlər nümayəndələri adi libasda imişlər. Renner öz yoldaşlarını gülümsənərək nemesçə Müttəfiqlərə təqdim etmişdir. Kambon fransız dilində yoldaşlarını avstriyalılara təqdim etmişdir. Avstriyalılar yaşıl konvert [zərf] içərisində (yaşıl rəng ümid əlamətidir), Müttəfiqlər isə qırmızı konvert içərisində yek-digərinə [bir-birlərinə] vəkalətnamələri vermişlərdir. Bu müxtəsər iclasdan sonra nümayəndələr Saraya gəlmişlərdir. Bu yerlərdə onlara müahidənamə təslim edilməli idi. Avstriyalılar nemeslər kimi gəzirlər. Səyahət və avtomobildən istifadə etməyirlər. Yalnız öz mənzillərində vaxtlarını keçirirlər.

- Düşənbə [bazar ertəsi] günü vaqə olan Dövlətlər Şurasında İtaliya nümayəndəsi Orlando xəstəliyinə görə iştirak edə bilməmişdir. Fiumenin azad bir şəhər elan edilməsinə italyanlar razılıqlarını bildirmişlərdir. Şimdi isə danışıq İstra və digər bir neçə cəzirələr [adalar] üstündədir. İstra məsələsi bir də civə mənbələri məsələsini ortaya gətirir. İstra italyanlara verilsə, orada olan civə mənbələri də onların ixtiyarına keçmiş olur.

ÜMİDSİZLİK ZƏF [ZƏİFLİK] NİŞANƏSİDİR

Dünən 24 nisan idi. Tiflisdə “Botanika bağını” getmişdim. Oh, sanki cənnət! Bahar bütün bədayesini [incəsənət nümunələrini] toplamış, təcəssüm etmişdi. Hələ Şeyx Sənan mələklərinin, o canlı çiçəklərin dəstə-dəstə seyr və xüramları [nazlı hərəkətləri] oraya, o məhfili-şeyrpaşa [şeyrlər saçılan o toplanış məkanına] özgə bir ruh, özgə bir feyz bəxş etmişdi. Orası cənnət, həm cənnəti-həqiqi idi:

Yer-yer irmaqlar, yüksək qayaların ağ daşlarından köpürərək tökülən sular, zümrüddən, yaqutdan, lə’ldən daha xoş rəngli çiçəklərdən, çiçəkli ağaclardan vücuda gətirilən köşklər, gözəl qoxulu-iyli güllər, parlaq saçlı, gülər üzlü, sevimli üzlü, ağ döşlü hurilərlə dolmuşdu. Hər yer şən və ruhnəvaz [ruh oxşayan], hər kəs ürəyindən qopan avazi-şətarətlə tərənnümsəz [şənlik avazı ilə tərənnüm etməkdə, nəğmə oxumaqdadır].

Şəhərin uzaq yerlərindən yüz zəhmətlə buraya, bu müsəlman məhəlləsindəki bağa gələn xristian vətəndaşlar, bağın həyatəfza [həyat verici, şəfalı] havasından, ziyasından, çiçəklərindən, dərələrinəki sularından, təpələrinəki ağac kölgələrindən bir növ fayda axtarıb, birər dürlü sevinirdilər. Mən də kəndimə müalicə üçün xeyli zaman xoş rayihəli ziya ilə banyo etdim, isindim. İstirahət üçün hündür bir çamin [şam ağacının] kölgəsinə sığındım. Orada saatlarca oturdum. Uzun-uzun düşüncələrə daldım. Başımı aralarına almaqla bir ittifaqi-müsəlləs [üçlü bir ittifaq] təşkil edən qollarım, ba-

şımın siqləti-bar və ələmindən [yükünün və kədərinin ağırlığından] xeyli yorulmuş olmalı ki, birdən-birə dizlərim üstünə düşdü. Başımı havaya qaldırdım. Qararmış olan gözlərimə iki qaraltı rast gəldi. Mənə doğru gələn bu qaraltılar tələsik döndülər. Tənha səmtlərə, ağaclar arasında, qaranlıqlara süzüldülər. Mən isə maraqlandım, diqqətlə baxdım. Məgər, yüz qorxu və ehtiyatla baği “görməyə” gələn çarşafli iki müsəlman qadını idi!

Mən yenə xəyalatıma daldım. Lakin bu səfər siyasi xətələrimizdən ziyadə, ictimai nöqsanlarımızı düşünürdüm. Əllərilə, üzllərlə bərabər gözləri, qafaları da açıq olan o minlərcə “rəfiqeyi-həyat”ın [“həyat yoldaşı”nın], o İsa çiçəklərinin yanında birər qarətikan, birər quli-biyabani [qulyabani] kimi görünən o iki çarşafli, pərdəli müsəlmanın [müsəlman qadınının] bədbəxtliyini, onları o halda, o qara pərdə altında saxlayan əvamili-ictimaiyyənin [ictimai amillərin] hakim olduğu mühiti, milləti fikir edirdim. Bu fikir, məni də qayğılandırmağa, məni də bağın nemətlərindən, baharından, feyzlərindən geri qoymağa başlayan kimi oldu. Beş-on dəqiqə məhzun bir halda qaldım. Çox çəkmədi anladım ki, “Şərq ruhu”ndan, hissiyyətə uymaqdan, “zövqi-həyatı” maddiyatdan ziyadə mənəviyyatda aramaq adət-qədimə və sufyanəsindən [qədim və sofulara xas adətlərindən] ayrıllamayıram.

Bir daha anladım ki, neməti-təvəkkül [hər şeyi taleyə bağlamağın neməti], hikməti-təamül [işlərin adət olunduğu halda, hər zamankı qaydada getməsinin hikməti], daimi səbr və təhəmmül [dözüm], xeyrü şəri-ilahi [ilahi xeyir və şər, xeyir və şərin Al-

lahdan gəlməsi], feyzi-asimani [göylərin bə-rəkəti], bəxtü iqbalı-əzəli [əzəldən qədər də olan bəxt və səadət], zövqü eşqi-mənəvi [mənəvi zövq və eşq], imdadi-ruhani [mənə-vi kömək], qəvanini-layətəğayyə [dəyş-məz qanunlar], türüqü üsuli-məşayixiyə [şeyxlərin təriqəti; yolları və üsulları], qə-zavü qədəri-müqərrərinin [qabaqcadan qərarlaşdırılmış qəza-qədərini] zahiri və örfi [ənənəvi] mənaları ilə paslanmış, adət-lənmiş qafalara təşəbbüsi-şəxsinə [şəxsi təşəbbüsü], neməti-səyi [səy göstərmək nemətini], qüdrəti-elmi, hikməti-həyatı, təsiri-maddini [maddənin təsirini], qanu-ni-ictimaini, hürriyyəti-bəşəri, müsavati-hüququ, siyasəti-zamanı, təbəddülati-əx-laq və həyatı [əxlaq və həyatın dəyişənli-yini] və buna müvafiq təşkilati-mədəni, fəlakəti-ümumiyyəyə bais qeyri-təbii sərvət və imtiyazatı [imtiyazları], həqiqi səadəti, ehtiyacı-təcəddüdü [yenilənmə ehtiyacını] anlatmaq çətin. Bununla bə-rəbər, zorla da olsa, xoş görünmək, bahar və təbiət nemətlərindən istifadə etmək, ləzzəti-mənəviyyəni qüdrəti-maddiyyə-də, ruh yüksəkliyini vəsait və əsəb [va-sitələrin və səbəblərin] yüksəkliyində bul-maq və görmək istəyirdim. Əski adə-timə, hüznümə məğlub olmamaq üçün yerimdən durdum. Mən də ziruh [canlı] çiçəklərin arasına qarışdım. Beş dəqiqə əvvəl başımı bir cədəlgahi-müdhışə [dəh-şətli bir mübarizə meydanına] çevirən əski adətimlə yeni fikrim qovğasını unutmaq istədim. Qulağıma təmiz geyinmiş dörd-beş erməni qızının səs-səsə verərək ya-vaşca təğənniləri [nəğmə oxumaqları], yek-ahəng havaları gəlir və sonra bu sədalə-rin çağlayanın (şəlalənin) hiddətlə qabar-mış köpüklərindən fırlayan sədayi-ruh-

nəvazına [ruh oxşayan səsinə] qarışdığını, şeir və bədayedən [bədiilikdən], asari-nə-fisədən [gözəl incəsənət nümunələrindən] zövq duyan qəlblərə axdığını sanki hiss edirdim.

Qulaqlarım da gözlərim, burnum, əl-lərim qədər ləzzətyab olmaq [ləzzət al-maq] istədiyindən, qızların nəşətavər [nə-şə verən] səslərindən uzaq gedəmmə-yirdim. Gedəmmədiyim üçün də yaxın-larındakı bir skameykaya oturdum. Beş dəqiqə keçməmişdi ki, yanımdakı yoldan bir tanışımın əcələ [tələsə-tələsə] yoxuşu çıxdığını gördüm. Səslədim. Döndü, ya-nıma gəldi.

Məndili ilə tərini sildi. Yoldaşını aradı-ğını xəbər verdi. Görmədiyimi deyib ya-nımda oturdum. Bir az kef və hal istif-sarından [sorgu-sualından] sonra ciblərin-dəki bir dəstə türk, rus qəzetələrini çı-xardı. Əhvali-hazirədən [indiki şəraitdən] bəhs etməyə başladı.

Tanışım çox məyus görünürdü.

İstiqbalımızdan [gələcəyimizdən] ümi-dini tamam kəsmişdi. Kəndini saxlayam-mayıb hiddət və kədərlə deyirdi:

– Maşallah sənə! İstanbul əldən çıxır, altı vilayət ermənilərə verilir, İzmir vi-layəti rumlara [yunanlara] bəxş edilir, Kas-pidən Ağ dənizə [Aralıq dənizinə], Urmiyə gölündən Trabzona qədər Böyük Ermə-nistan yapılır. Gürcüstan Lazistanı ilhaq edir. Qarabağ istənilir. Denikin bugün-yarın Bakıya enir. Hər yandan, hər yer-dən ümidimiz kəsilir. Hər kəs çareyi-sə-laməti bolşevizmi qəbulda bilir. Hələ Bakı əcaib partiyaların əcaib sərgisi, yı-ğıncağı, bolşevizma, eyni vaxtda despo-tizma yatağı, hırs [ehtiras] və şöhrət qay-nağı, müxtəlif atəşi-siyasət ocağı, məh-

şər və qiyamət bucağı halını alır. Sən nə əcəb burada rahat oturursan? Mənim bağırim yanır, beynim qaynayır, başım patlayır. Dərdimdən bu ağ çiçəkli ağacları gördükcə kəfənlərə bürünmüş, çağla-yanın səsinə eşitdikcə halımıza ağlayır, quşların nəğmələrini duyduqca fəryad edirlər zənn edirəm. Sən, sən nə ümidlə böylə bidərdü tələş [tələşsiz və dərdsiz] görünürsən, təəccübdür, – dedi və daha bir çox ürək yandıran məlumat əlavə etdi.

Dedi ha, dedi.

Nəhayət gülərək soruşdum:

– Mərsiyəni qurtardınmı?

– Bəli, – dedi.

– O halda lütf edib cavabımı din-ləyiniz, – dedim. – Sənə müjdə verəyim ki, saydığınız işlərin, xəbərlərin çoxu xə-yalətdir. Əsrlərcə cahangirlik etmiş, Av-ropaya hakim olmuş və bu gün altmış-yetmiş milyon həmcinsi, dörd yüz milyon həmdini bulunan bir hökuməti Nubar paşa ilə Çxenkelinin hırs və iştahalarına qurban etməzlər. Deyəlim ki, əski böyük türk hakimiyyətinin daireyi-nüfuzunu kiçiltsinlər, türk hakimiyyətini türklərə münhəsir [məxsus, həsr olunmuş] eylə-sinlər. Nə olar? Türklər daha da qüv-vətlənməzlərmiz? Dünyanın ən gözəl-gö-zəl yerlərinə sahib olmuş, yerləşmiş, kökləşmiş altmış milyonluq böyük bir kütlə, bu günə qədər eyi-fəna yaşadıq-dan, bugünkü demokrat və sosializmin, bugünkü müqəddəratı-milliyə prinsip-lərinin qəbulundan sonra heç yatırıla bi-lərmiz, yatırıla bilərmiz? Əsla!

Qəzetələrin dedi-qodularına qulaq asmaq qəzetəçilik dünyasından bixəbər-likdir.

Qəzetəçiliyi məəttəəssüf [təəssüf ki], dargözlü millətpərəstlərlə sosialist mas-kasına bürünmüş mənəfət və şöhrət-cular [şöhrət axtaranlar] kəndilərinə birər alət yapa bilirlər.

Əmin olunuz ki, Konfrans müqərrə-ratı [qərarları] xüsusunda yazılanların çox qismi yalandır, uydurmadır. Uzun çək-məz, həqiqəti duyarsınız.

Bununla bərabər, ikinci Vilhelmdən çox da fərqli olmayan Lloyd Corc və kle-mansolardan zəiflər üçün böyük ümidlər gözləmək çətin. Lakin burası var ki, za-man daha o zaman deyil. Əmələ [fəhlə, işçi] və kasıblar qüvvəti, qeyrilərə, qüv-vətlilərə, müstəbidlərə mane olmaq şü-arı artmaqda, Vilson prinsiplərinə, o qə-vanini-haqq və təbiətə [haqqın və təbiətin qanunlarına] “bir dərəcəyə qədər” olsun riayətə məcbur etdirməkdədir. Buna gö-rə mən ümidvaram ki, millətlərin mü-qəddərat məsələsi hələ tamamilə həll ediləmməzsə də – ki məsaili-müqəddə-ratiyyəni [xalqların öz müqəddəratını təyin etməsi ilə bağlı məsələləri] həll edən yenə əski tərbiyə və ruhlu ağalardır – ona doğru hər hal[da] əsaslı və mətin ad-dımlar atılmaqdadır. Arxayın olunuz ki, zamanımız fəlsəfeyi-ictimaiyyəsi [ictimai fəlsəfəsi, ictimai düşüncəsi] keçmiş xəta-lardan, fəlakətlərdən ciddi ibrət və dərs almaqda və bir də o zülm və haqsızlıqla-ra meydan verməmək əzmindədir. Məğ-lublar, mətbular [təbə olanlar] və məzlum-lar, daha şüari-heysiyyət [heysiyyətlərinin üstünlüyünü] və hüquqi-insaniyyətlərini anlamaqda, “heyvani həyatdan” uzaq-laşmaqdadırlar. Hangi millət və camaat olursa-olsun, “hürri” bir şəxs kimi özgə-lərin “məşru” [qanuni] haqqına zərər ver-

məyərək kəndi müqəddərat, müəssisat və inkişafatında [öz müqəddərat, təşkilatlanma və inkişafatlarında] mütləq azad olmalı və olacaqdır.

Buna görə, kədər və yə's [ümitsizlik] lazım deyil. Zamanın ehtiyacını, əxlaq və əhvali-ruhiyyəsini, təcəddüd [yenilənmə] və inqilabını nəzərə alaraq çalışmalı, həm öylə çalışmalı ki, yalnız kəndi zamanınızı, kəndi həyatınızı düşünərək deyil, istiqbalın [gələcəyin] ehtiyac və ruhunu da dərk edərək çocuqlarınızı ona görə hazırlamalısınız.* Yoxsa, təbii və zəruri olan siyasi və ictimai inqilabdan yə's və kədərə düşərək qət'i-ümid etmək [ümidi kəsmək] “Haq-taala”nı, həyatı, qanuni-təbiəti anlamamaqdır.

Ümitsizlik zə'f və cəhl [zəiflik və cəhalət] nişanəsidir.

Ümidvar

DAĞISTAN ƏHVALI

Bolşeviklərin sui-qəsdı

Azərbaycan Hökuməti nəzdində olan Dağıstan siyasi nümayəndəsi böylə bir teleqraf almışdır:

“Hökumət sədri Kotsev ilə Hərbiyyə naziri Musaelov tərəfindən əvvəlcədən təqdir edilmiş surətdə mayın 13-ündə Teymurxanşura [Buynaksk] baş naçalnikinin binağuzarlığına [sərəncamına] görə, Dağıstan Cümhuriyyətində davam edən tərzi-idarəni yıxıb və Dağıstanı Rusiya Şura Cümhuriyyətinə yapışdırmaqla şura hökuməti bərpa etmək haqqında

* Bu xüsusdakı fikrimi başqa bir məqalədə də ərz edərəm.

olan bir dəstə adam həbs edilmişdir. Məzkur [deyilən] adamlar iclas etdikləri yerdə həbsə alınmışlar. Lazımlı kağızlar tutulmuşdur. Bu kağızlar bu adamların xəyanətkaranə niyyətlərini isbat edir. Teymurxanşura baş naçalnikinin binağuzarlığına görə, tutulan adamlar məhkəməyə verilənə qədər mühafizə altında saxlanmaqdan ötrü Şamilqalaya göndərilmişlər. Mayın 18-ində həbsdə olanları azad etdirmək qəsdı ilə azad qalan başçılar tərəfindən təhrik edilmiş qonşu kənd əhalisi Teymurxanşuraya rəvan olmuşlardır. Bunlar müsəlləh [silahlı] surətdə hücum etmişlərsə də, cümhuriyyət əsgərləri tərəfindən dəf edilmişlər. Hücum edənlər az bir tələfat vermişlər. Əsgərlərdən isə iki nəfəri yaralanmışdır. Asayiş bərpa edilmişdir.

Hökumət raisi Xəlilov”

İstiqlal bayramı

May ayının 11-ci gününü Dağıstan istiqlalının səneyi-dövriyyəsi [ildönümü] münasibəti ilə təntənəli bayram edilmişdir. Təfsilatını “Dağıstan” qəzetəsindən iqtibasla təqdim edirik.

Hökumət dairələri tətil edilmiş, rüəsa və vükəla [başçılar və vəkillər] elanı-şadman [şadlıq elan etmək] üçün hazırlanırdı. Xalq da canü könüldən bu bayrama iştirak edir və saat 12-yə doğru xalq fəvq-fəvq [dəstə-dəstə] Məbusan idarəsinin önünə toplanırdı. Əsgəri qitəat [hərbi hissələr] dəxi gəlmişdi. Əsakir [əsgərlər] səfbəsteyi-ehtiram [ehtiramla səf-səf düzülüb] durmaqla və muzika [nəfəsli orkestr; hərbi orkestr] dəxi bu məsud günün məsərrətini [sevincini] elanla bütün qüvvəsi ilə tərənnüm edərək çalışırdı. Fəqət

öylə bir-iki qitə band [hərbi orkestr] və muzika bu günün məsərrətini istema və elana iktifa etməyirdi [sevincini eşitdirməyə və elan etməyə kafi olmurdu]. Əsgər müstətilül-şəkl [düzbucaqlı formada] əxzi-mövqe edərək [düzülərək] aralarında komandan və zabitanı dolaşırdı. Bir azdan Rəisi-hökumət həzrətləri; Hərbiyyə naziri və Məbusan rəisi müavini həzrətləri ilə əsgərlərin içinə girərək hər qitənin önünə varmaqla salamladı. Əsgərlər bu möhtərəm millət babalarını görərək onlara ərzi-ehtiram etdi. Tamaşaya gələn minlərcə əhali əsakiri [əsgərləri] görməklə kəndilərini məsud və müftəxir [qürurlu] ədd [hesab] edir. Bir qitə əsakir başında Osmanlı əsgəri qalpaqların bulunması xalqa ayrıca bir təsir bağışlayırdı. Nəhayət, əsgərlərin arasına Teymurxanşurada bulunan bütün erkani-hökumət [hökumət adamları], üləma və ümərə [alimlər və başçılar] gəldi. Məbusan və sair əyandan dəxi xeyli zəvat [şəxslər] var idi. Şeyx Uzun Hacı əfəndi əsgərlərə salam verdi və Rəisi-hökumətin təvəqqesinə görə Şeyx əfəndi avarca olmaq üzrə nəsayehi-lazimədə [lazimi nəsihətlərdə] bulunduqdan sonra ərəbcə və avarca və qayət bəliğ [bəlağətli, təsirli] uzun bir dua etdi. Bədəhu [sonra] Şeyx əfəndi ilə bərabər bütün heyəti-hökumət və nüzzar [nazirlər] bir tərəfdə əxzi-mövqe etməklə [yer tutmaqla], qitəati-əsgəriyyə kamali-intizam ilə rəsmi-keçid yaptı. Rəsmi-keçidi Rəisi-hökumət və Hərbiyyə naziri qəbul edirdi.

Rəsmi-keçid tamam olduqdan sonra heyəti-hökumət və əyan Məclisi-Məbusan salon[un]a daxil oldu. O zat [o şəxs] bu günün şərəfinə açılacaq ümumi məc-

lisə iştirak edəcəkdı. Samein [dinləyicilər] dəxi çox idi. Azərbaycan siyasi vəkili həzrətləri xüsusi mövqedə yerləşmişdi. Bütün nüzzar da isbatı-vücut edirdi. [Məclisi]-Məbusan rəisi müavini Cabaqiyevin rəyasəti ilə Məclis açıldı. Rəis sözə başlayır və nitqinə şu sözlərlə xitam verir:

– Bununla bərabər, biz məyus olmayacağız. Qonşularımızla bərabər müştərək düşmənin dəf edilməsi üçün çalışacağız. Ümid edirik ki, ümum islam millətləri istiqlalə nail olub, kamali-səmiyyətlə və konfederasyon surəti ilə təşkili-cümhuriyyət edərlər. Yaşasın ittifaqımız, yaşasın ittihadı-islam. (Məclisdə böyük alqışlar.)

Bədəhu Şeyx Uzun Hacı sözə başlayır:

– Əhali hökumətə itaət edəcəyində şübhə yoxdur. Hökumət üçün əsgər və qeyri hər nə lazım isə xalq əsirgəməyəcəkdir. Fəqət gərək hökumət də əhaliyə olan ədalət və səadət işlərini ifa etsin. Məclisi-Məbusanın da hökumətə müzahirət [kömək] etməsi vacibdir. Həpimiz ittihad və səyi-qeyrətlə çalışmalıyıq.

Sonra Rəisi-hökumət Kotsev Qafqaziya və Dağıstanda istiqlal hərəkətinin müxtəsər tarixcəsini zikr və hökumət təşkili, məmləkət idarəsinin o qədər də asan olmadığını qeydlə, gələcəyə böyük ümid bəslədiyini bəyan edir və nitqinə şu sözlərlə xitam verir:

– Yaşasın Qafqaz ittifaqı! Yaşasın Rusiya ittifaqı! Yaşasın bütün millətlərin istiqlal və ittifaqı! (Məclisdə böyük alqışlar.)

Azərbaycan siyasi vəkili [Əbdürrəhim bəy] Haqverdiyev cənabları alqışlar arasında nitqə başlayır:

– Mən Şimali Qafqaziya Cümhuriyyəti üçün əziz olan bu günü təbrik edirəm və təmənna edirəm ki, bu istiqlal bayram[ı] sonuncu bayram olmayıb, bəlkə madamül-həyat [həyat boyu] davam edəcək bayramlar zəncirinin birinci həlqəsi olar. Şeyx Şamil həzrətləri qoca Rusiyaya qarşı xəncər və çaxmaqlı tüfənglərlə Dağıstanı müdafiə etdi və son vaxtda türklər Dağıstan üçün qanlar tökdü. Şayani-təəccüb və təəssüfdür [təəccüb və təəssüf ediləsi haldır] ki, bu gün Denikinə müqavimət ediləmməyir. Fəqət bunun səbəbi aşkardır. Bir zərbi-məsəl var: “Qızıl yüklü mərkəb[i] [uzunqulağı] hanki divardan olsa keçirdərlər.” Həmin Denikin də qızıl yüklü mərkəbdir. O, sizin aranızda müşəvviqlərə [təşviqatçılara] qızillar göndərir. O səbəblə aranızda ixtilaf düşür. Müşəvviqlər heç bir zaman müharibə etməyiniz deməyir. Onların işi araya təfriqə [ayrıseçkilik] və ədavət salmaq. Milləti müşəvviqlərin, müfəttinlərin [fitnəkarların] dəsisindən [hiylələrindən, intriqalarından] xilas etməyə çalışmalıyıq və ehtiyat etməliyiz ki, məazallah [Allah qorusun], qızılların, müşəvviqlərin qurbanı olmayalım. Həmin qızıllar idi ki, sabiq müharibədə Osmanlı hökumətini rus çarına qarşı məğlub etmişdi. Həmin qızıllar idi ki, arslan Şeyx Şamilinizi ruslara əsir etmişdi. Yenə təkrar edirəm, bu bayramınız sonuncu olmasın. İstiqlal bayramlarınız dünyalar var olduqca yaşasın və təmənna edirəm ki, Dağıstan və Azərbaycan cümhuriyyətləri umuz-umuza [çiyin-çiyinə] verərək düşmənlərə qələbə çalarlar. Yaşasın Cibaliyyəun ittihadının [Dağlılar birliyinin] ca-

van cümhuriyyəti! *(Böyük və sürəkli alqışlar.)*

Polyak vəkili Kovalevski:

– Mən aranızda yaşayan az polyak camaatı tərəfindən bu bayramınızı səmimi-qəlb ilə təbrik edirəm. Onun üçün səmimi-qəlb ilə təbrik edirəm ki, müsəlmanlar bizim ən sadıq dostlarımızdır. Bütün kainat Lehistanın [Polşanın] təqsim olmasına [bölünməsinə] səs çıxarmadığı vaxt, Osmanlı hökuməti və Krım protesto etmişdi. Biz o müzahirəti [yardımı] unutmayacağız. Şamil həzrətlərinin həngami-mücadiləsində [mübarizə etdiyi dövrdə] ruslara qarşı Şamil ilə bərabər hər bədən polyak əsgərləri dəxi var idi. Onlar da sizin vətəninizdə ümumi düşməne qarşı hər bədən qan axıtmışdı. Yaşasın bayramınız! Yaşasın istiqlalınız! *(Alqışlar.)*

Rus demokratları tərəfindən Koqolov kürsiyi-xitabətə çıxaraq təbrikatda bulunur və yəhudi camaatı tərəfindən doktor Yankeviç təbrik edir və inqilab mübarizəsində hökumətin müvəffəqün-bilxeyr olduğunu [müsbət nəticələrə müvəffəq olmasını] təmənna edir.

Yusif Hacı gələcək istiqlal bayramında ümum torpağımızın düşmənlərdən təmizlənməsini təmənna və qardaş Azərbaycanla əl-ələ verərək hazırkı bələdan xilas olacağımızı və ümumi islam qayələrimizə nail olacağımızı istida [arzu] edir.

Şayani-təəccüb idi Rus Milli Komitəsinin vəkili heç bir söz söyləmədi.

Natiqlər sözlərini qurtarmaqla gözəl bir xatimə [yekun sözü] ilə rəis əfəndi saat 3-də məclisi qapadı.

Dağıstanda bolşeviklərin sui-qəsdləri

May ayının 13-ündə axşam Teymurxanşurada Xizroyev evində gizli iclas zamanı 18 nəfər bolşeviklər həbs edilmişlərdi. Bunların cümləsində yerli Qoqolev, Buynakski, Xizroyev, Timanov və sairləri də var idi. Bu təşkilatın məqsədi o imiş ki, əvvəlcə Teymurxanşurada və sonra bütün Dağıstanda hökuməti yıxsınlar. Necə ki məlumdur, bir neçə gün bu həbsdən sonra bəzi hadisələr vaxe oldu və məlum oldu ki, bolşeviklər qayət vüsətli proqram dairəsində iş görmək istəyirlərmiş. Məxfi Qırmızı orduya yazılanların siyahısı da tutulmuşdur. Bu həbslərdən sonra okruq kəndlərinin əhalisi məhbusların azad edilmələrini tələb etmişlərdi. Hökumət əhalinin həyəcanından ehtiyat edərək mayın 18-ində məhbusları Petrovska göndərmişdir. Səhər saat 9 radələrində bir müsəlləh [silahlı] dəstənin Teymurxanşura üzərinə yürüş etdiyi anlaşılmışdır. Kəşfiyyatda məlum olmuşdur ki, bunlar ətraf aul əhalisindəndir və məqsədləri də məlum deyil. Dərhal hərbi məmurların əmri üzərinə şəhərin ətrafına pulemyot və top qoyulub, hücum edənlərin üzərinə süvari alay yürüş eyləmişdir. Fəqət qət edilmişdi ki, əhalinin məqsədi məlum olmadığıca, atəş açılmasın. Sonradan bunların məqsədi aşkar olur. Cənubi tərəfdən hökumət qoşunlarına qarşı pulemyot və tüfəng atəşi açılar. Hökumət qoşunları da atəş açıb müntəzəm müharibə başlanar. Düşməndə top yox idi, pulemyotları da az idi. Hökumət qoşunları nahaq qan tökülməməkdən ötrü ancaq müdafiəyə

başlayıb hücum keçməz. Top 10 ədəd güllə buraxmışdır. Axşam saat 5-də asilər öz nümayəndələrini göndərib təvəqqe etmişlər ki, atəş kəsilsin və onlara da dağılmağa fürsət verilsin və bəyan etmişlər ki, bunların məqsədi siyasi olmayıb, şəriət üzərinə Dağıstanın idarə edilməsidir. Fəqət hər kəsə məlum idi ki, bunlar bolşevik ruhunda yürüş edirdilər və məqsədləri də həbs edilmiş bolşevikləri xilas etmək imiş. Nümayəndələr buraxılıb, fəqət tərəfi-müqabil atəşi kəsmədiyindən, hökumət qoşunları da atışmada davam edirdilər.

Saat 7-də atəş qətiyyəən kəsilər. Düşmənlər qaranlıqdan istifadə edərək qaçarlar. Bunlar öz ölənlərini və yaralılarını da özləri ilə bərabər aparmışlardır. Ona görə də düşmən tələfatının miqdarı məlum olmamışdır. Bizdən ölən yox, yalnız iki nəfər yaralanmışdır. Şəhər dərhal idareyi-əsgəriyyə altında elan edilib axşam saat 9-da küçələrdə heç kim görünməyirdi. Müharibə zamanı şəhərdə qanun pozulmamışdı. Həyəcan da yox idi. Küçələrdə bir çox gəzənlər var idi, hətta müharibə zamanı bir çox həvəslilər meydana-müharibəyə tamaşa edirlərdi. Səhər açılandan şəhər ətrafında bir nəfər belə yox idi. Dünən burada toplar guruldadığını xəyalə belə gətirmək olmazdı. Şimdi Teymurxanşurada həyat öz qaydası ilə gedir. Bolşeviklərin işi təqib edilir.

Petrovsk hadisələri

Dağıstan Hökumətində təbəddülat [dəyişiklik] əmələ gəlidiyi üçün Dağıstanda böyük hadisələr gözlənilir. Mayın 21-ində axşam Petrovska birinci kazak

eşelonu varid olmuşdur [çatmışdır]. Ayın 22-sində eşelonların vürudu [daxil olması] davam edirmiş. Kazakların vürudundan bir neçə gün əvvəl Petrovskda siyasi həbslər başlanmış imiş. Könüllü qoşunların zabitanı [zabitləri], Həmkarlar İttifaqı sədri Fribus və Maksimovu və İttifaqın sair üzvlərini həbs etmişlərdir. Könüllülər varid olan eşelonları musiqi dəstəsi ilə qarşılayıb şəhər milli rus bayraqları ilə təyin edilmiş [bəzədilmiş] imiş. Şəhərin 70 verstliyində kazaklar qatara əyləşirlər. Relsləri qaldırılan yerləri onlar piyada gəlirlər. Bunlar əvvəlcə Tixoretskdə olaraq Rostova getməli imişlər. Afşəran alayının yerdə qalanları Petrovskda varid olmuşlardır. Çox hissəsi isə çeçenlərə təslim olmuşlardır. General [M. M.] Xəlilov hökumətindən əhali razı deyildir. Petrovsk ilə Şura arasında əlaqə kəsilir.

ZAQAFQAZIYA KONFRANSINDA

Müxtəlif məsələlərə baxmaq üçün Zaqafqaziya Konfransı nəzdində təşkil edilən komissiyaların dəfələri iclası olmuşdur. Komissiyaların işi müvəffəqiyyətlidir. Bir çox məsələlərdə komissiyalar müəyyən qərara gəlmişlərdir.

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü mayın 22-sinə gündüz saat 12-də Xariciyyə Nəzarətində sərhad, maliyyə, dəmiryol və köçəri məsələlərinə baxan komissiyalarla Zaqafqaziya Konfransının birinci iclası təyin edilmişdir. Bu iclasda komis-

siyaların işləri haqqında məruzələr təqdim edilib, həmçinin komissiyalara lazımı düsturüləməllər [təlimatlar] veriləcəkmış. Qaçqınlar məsələsinə baxan komissiya öz arasından əlahiddə bir komitə vücuda gətirmişdir. Bu komitəyə Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinin hər yerindən iki nümayəndə daxil olmuşdur. Bu komissiyaya Daxiliyyə Nəzarəti nəzdində olan Qaçqınlar Komitəsinin sədri Çikvaidze sədr intixab edilmişdir [seçilmişdir]. Azərbaycan Hökuməti tərəfindən Xan Xoyski, Ermənistan tərəfindən İvanyans müavini-sədr intixab edilmişlərdir. Komitənin divani-rəyasəti bu üç nəfərdən ibarətdir. Komitə iclasları Daxiliyyə Nəzarətində vaqə olacaqdır. Mayın 19-da bu komitənin birinci iclası vaqə olmuşdur. Qaçqınları öz yerlərinə köçürüb hallarını düzəltməkdən ötrü ümumi əsaslar hazırlanmışdır. Heyəti-rəyasətin məruzəsinə baxmaqdan ötrü mayın 20-sinə ümumi iclas təyin edilmiş imiş.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

* Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə [Sosial Təminat] nazirinin qaçqınları su və dəmiryolu ilə yollamaq üçün 100.000 manat buraxılması haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

20 milyon fonddan Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə 100.000 manat buraxılsın.

* Hərbiyyə nazirinin müsəlman alayı əsgəri Tanrıverdi Əliqulu oğluna maaş

təyin etmək haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Hərbiyyə nazirinə tapşırılsın Tanrıverdi Əliqulu oğluna birdəfəlik 2.000 manat versin.

* Maliyyə nazirinin yeni güşad edilən [açılan] müvəqqət Ağdam xəzinəxanası xidmətçiləri haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruzəni təsviblə [bəyənməklə], təsdiq üçün Məclisi-Məbusana idxal edilsin.

* Hərbiyyə nazirinin Gəncə Hərbiyyə məktəbi və süvari alaylarına məvacib ilə musiqi müəllimi təyini haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruzə təsviblə, təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın. Müəllimin məvacibi ayda 1500 manat olmalıdır.

* Hərbiyyə nazirinin əsgərlik vaxtı təyini haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruzə təsviblə, təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxal edilsin.

* Hərbiyyə nazirinin hərbi qulluqdan vəzifə və nam ilə azad edilmək haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruzə təsviblə, təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

* Hərbiyyə nazirinin Azərbaycan Hərbi məhkəmə məmurları təsdiqi haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Müvəqqəti Azərbaycan Hərbi Məhkəməsi sədarətinə qəbul edilmiş general-mayor [V. İ.] Dubrovskini, hərbi prokuror Samburskini, hərbi sudya [hakim], sabiq Gəncə nahiyə məhkəməsi prokuroru müavini Yastrebovu, hərbi müstəntiqlər Gəncə dairəsi sülh sudyası [Heydər bəy] Şahtaxtinskini, fəvqəladə işlər məh-

kəmə müstəntiqi [İsmayıl bəy] Şahmalıyevi və məhkəmə sudyası müavini [Viktor Aleksandroviç] Batalini öz vəzifələrində təsdiq etməlidir.

* Hərbiyyə nazirinin öz dəftərxanasına 7-ci sinif məmuru ixtiyarı ilə tərçüman təyini haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruzə təsviblə, Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın. O vaxtadək məxaric Hərbiyyə Nəzarəti tərəfindən verilsin.

* Darülfünun komissiyonu və komissiyonun məxaricatı haqqında Maarif nazirinin məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Darülfünun komissiyonu qanunu təsvib edilir. Fəqət, bir milyon rublə buraxılmasına dair 6-cı maddə çıxarılmalıdır. Əvəzində isə Maarif Nəzarətinə tapşırılsın ki, təsdiq üçün qanun layihəsi tətiblə Məclisi-Məbusana idxal edilsin. O vaxtadək 20 milyon fonddan komissiyon məxaricatı hesabına 50 min rublə buraxılsın.

* Məsai [Əmək] nazirinin “Kontrol”, “Marqarita” nam [adlı] barkaslar və “Beketov” nam vapor xidmətçilərinin istidaları [xahişləri] haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Rədd edilsin.

* Daxiliyyə nazirinin Həz [Müsadirə] Komitəsinə vermək üçün 21600 rublə buraxılması haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

20 milyon fonddan Həz Komitəsinə verilmək istənilən məbləğ buraxılsın. İşbu komissiyon yeni xüsusi Həz Komitəsi təşəkkülünədək öz fəaliyyətində davam edəcəkdir. Xüsusi Həz Komitəsi təşkilinə dair məruzə təqdimi Daxiliyyə nazirinə tapşırılsın.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Bələdiyyə İdarəsi nəzdindəki müsri [yoluxucu] xəstəliklərlə mübarizə edici təşkilat müşavirəsinə Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] nümayəndəliyinə [K.] Günter təyin edilmişdir.

- Hal-hazırda Gəncə vilayətində Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti himayəsində 12.090 adam vardır. Bu vaxtadək orada 60 nəfərlik bir xəstəxana, 80 uşaq üçün bir darüleytam [yetimxana] mövcud olub, şəhər xəstəxanası cənbində [nəzdində] də müsri xəstəliklər üçün 20 yataq qonulmuşdur. Hal-hazırda qaçqınlara işbu surətlə müavinət göstərilmişdir: Xəstəxanada 1000 nəfər qaçqın var idi; onların 700-ü islam, 300-ü erməni. Ambulatoriya xəstələri 3710 nəfər; onlardan 2704 nəfəri islam, mabaqisi [qalanı] erməni. Hal-hazırda İrəvandan gəlmiş qaçqınları yerləşdirmək və saxlamaq məsələsi ciddi əhəmiyyət kəsb etməkdədir.

- Baş Fabrika müfəttişi Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] müraciətən məlum etmişdir ki, sabiq Şura müəssisələri xidmətçiləri ilə hesablaşmaq üçün xüsusi Təsviyə [Ləğvetmə] Komissiyonu təşkil edilmişdi, İngiltərə komandanlığı kontrolu təhtində [nəzarəti altında] fəaliyyətdə bulunurdu. Xalq təsərrüfatı da Şura müəssisəsi olduğu üçün həman Təsviyə Komissiyonu ilə hesablaşmalı idi. Binaəni-leyh [ona görə], həman xidmətçilərə Azərbaycan dövləti heç bir pul verməyə məcbur deyildir.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti, Ticarət və Sənaye və Ərzaq Nəzarəti ilə

etilafa [razılığa] gəlmişdir ki, Yevlax mövqifindən [stansiyasından] Nəzarətin Bakıdakı mərkəzi anbarı üçün iki vaqon buğda buraxılsın.

- Martın 27-sində müsəlman darüleytamındakı [yetimxanasındakı] “Ətfal günü” [uşaqlar günü] 15 zəvat [şəxs] ianə vermişdir: İbrahimov, Muxtarov 200 rublə, Şeyxzamanov, Ağayazadə, Tağıyev, Hacıbababəyov, Axundov 100 rublə, Ağazadə 75 rublə, Mirzəyev, Abdulla, Qədimbəyovlar, Əliyev, Sultanov, Tamayev 55 rublə, Qurbanov 30 rublə, Bilqeyis xanım, Ağayazadə, Vəkilov, Topçubaşov, Topçubaşova (S. x.) 25 rublə, Abdullayev, Bağırov 25 rublə, Cavanşirov 18 rublə, Ədil Seyfur xanım Məşhədi Novruz qızı 30 rublə, Hacıyev 5 rublə. Cümlətanı 1553 rublə. Nəzarət bütün ianə edən zəvata izharı-təşəkkür edir.

- Bakıdakı İngiltərə komandanlığı bir neçə vaxt bundan əvvəl Azərbaycan hökumətindən fəhlələrə avqust avansı və tarifə məvacibi vermək üçün 3 milyon 800 min rublə pul istəmişdi. Maliyyə Nəzarəti İngiltərə ərkani-hərbinə [hərbi qərargahına] mayısın 23-ündə 3 milyon rublənin verilməsini məlum etmişdir.

- İngiltərə komandanlığı Məsai Nəzarətinə müraciətən 800 min rublənin verilməməsinin mümaniətlər [manəələr] çı-xaracağını qeydlə, verilməsini rica etmişdir.

- Dövləti mərmı zavodu xidmətçiləri və fəhlələri Məsai Nəzarətinə müraciətən məlum etmişlər ki, işbu sənənin 18 dekabr qanununa müvafiq, dövləti xidmətlərdə olanlara maaş verilməlidir. Mərmı zavodu da dövləti müəssisə olduğu üçün həman maaşı almalıdır. Halbuki, bu vaxtadək maaş alınmamışdır. Komitə rica

etmişdir ki, fəhlələrin maddi cəhətdən üsrətlərini [çətinliklərini] nəzərə alaraq, Məsai Nəzarəti həman maaşın təcili surətdə verilməsi barəsində lazımi binagüzarlıqda [sərəncamda] bulunsun.

- Bibiheybət Neft Cəmiyyəti mədənləri xidmətçiləri Məsai Nəzarətinə müraciətən məlum etmişlər ki, tətill zamanı işləməməklərindən dolayı dörd nəfər fəhləni xidmətdən kənar edərək, əlavəni 1917-ci sənə məvacibləri üzrə vermişlərdir. Halbuki üç [xidmətçinin] və yaxud xidmətdən çıxarılan başqalarının məvacibləri axırıncı məvaciblər üzrə verilmişdir. Fəhlələr rica etmişlər ki, bu barədə lazımi binagüzarlıqda bulun[ul]sun.

QARANLIQ SƏSLƏR

Gecə zülmətli... Lampalar sönmüş,
Bir sükuti-əmiq içində cahan.
Yox səda, sanki sərtəsər aləm
Qara örtüklü bir məzaristan.

Hərəkət yox havada, ulduzlar
Qırpıyorlar şəfəqli gözlərini.
Duyamaz kimsə onların səsini,
Anlamaz şairanə sözlərini.

Pianonun öpmədə sədəflərini
Fil dişindən yonulma barmaqlar.
Gecə keçmiş, nə istəyir pianon,
Nə üçün öylə müztərib ağlar?

Nə üçündür ey aşına dilbər,
Nə üçündür o dilnişin səslər?

Ah, əmin ol zəhərli nəğmələrin
Uyuyan qəlbi dağıdar etməz.
Gecənin yırtaraq qaranlığını
Yüksəlib göylərə fərar etməz...

Ox, qaldır şu süslü pərdələri
Pəncərəndən səmanı seyr et, bax.
Nə qədər xoş səmada ulduzlar,
Nə qədər yer üzündən onlar uzaq.

Orda, derlər ki, bir səadət var,
Daha fəvqündə ərs, cənnət var...

Ah, tərək et bu qəmli nəğmələri,
Bir səda yoxmu ruhu şad edəcək?
Pək əbəs mənəcə etdiyən bu tələş,
Səsini kəhkəşan eşitməyəcək.

Çaldığın nəğmə ruhu ağladıyor,
Öylə bir nəğmə çal ki, güldürsün.
Ruhu təzib edən bu şübhələri
Əbədiyyən könlüdə öldürsün.

Ayn. Y.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Erməni qaradovoylarının siyahısı

Daxiliyyə naziri Bakı qubernatoruna müraciətən məlum etmişdir ki, Bakı və Balaxana-Sabunçu qalabəyilərindən [komendantlarından] həman polis idarələrinin erməni qaradovoylarının miqdarı istənilməyinə baxmayaraq, bu vaxta qədər siyahı təqdim edilməmişdir. Böylə siyahı erməni qaradovoyları çox olan şəhərdə 5-ci uçaştokdan təqdim edilməlidir. Bu siyahılar şimdiki Daxiliyyə Nəzarətinə lazımi olduğu üçün tezliklə təqdim edilməsi qubernatordan rica olunur.

Erməni süvari polis nəfəratı

Bakıdakı Erməni Milli Şurası, Məclisi-Məbusanın Daşnaksutyun fraksiyonu Bakı qubernatoruna müraciətən rica etmişlər ki, Bakı polis uçaştoklarında süvari

erməni nəfəratı [nəfərləri] qaradovoylar dəstəsi təşkil edilməsinə icazə verilsin.

Rus afiserlərinin siyahısı

Daxiliyyə naziri Bakı qubernatoruna müraciətən rica etmişdir ki, tezliklə Bakıda sükunət edən [yaşayan], Azərbaycan qulluğunda olmayan rus afiserlərinin [zabitlərinin] siyahısı ona təqdim edilsin.

Müəllimlər ittifaqında

Ötən yekşənbə [bazar] günü 18 mayıs Bakı şəhərinin Doqquzuncu Türk məktəbində ümum müsəlman müəllim və müəllimələrinin ictimasi vaqə oldu [iclası baş tutdu] və bu iclasda Ağababa İsrəfilbəyzadə cənablarının sədarəti ilə Bakı və Ətrafı Müsəlman Müəllimləri İttifaqına yeni bir idarə təşkil oldu və idarəyə 9 nəfər üzv və 5 nəfər namizəd və 3 nəfər müfəttiş və 2 namizəd intixab etdilər [seçildilər].

İdarə üzvləri bunlardır:

- 1) Ağababa İsrəfilbəyzadə - sədr;
 - 2) Ağaəli Qasımzadə - müavini-sədr;
 - 3) Baba bəy Səfərlibəyzadə - xəzinədar;
 - 4) Məhəmməd Əmin Əfəndizadə - katib;
 - 5) Abdulla Şaiq Talıbzadə;
 - 6) Mirzə Hüseyn Axund Nəsir oğlu Axundzadə;
 - 7) Əliməhəmməd Mustafazadə;
 - 8) Hüseyn Cavid əfəndi;
 - 9) Məhəmmədqulu Hüseynzadə.
- İdarə namizədləri:
- Rəşid bəy Əfəndizadə, Camo bəy Cəbrayılbəyzadə, Xudaverdi Kələntərzadə, Abbasqulu Vəlixanzadə, Abdulla bəy Abaşidze.

Təftiş komissiyası əzaları:

Rəhilə xanım Hacıbababəyzadə, Vəsilə xanım Musabəyzadə, Nigar xanım Vəlibəyzadə.

Bunlara namizədlər:

Rza Zaki əfəndi və Mirzə Rövşən bəy. 22 Mayıs 1919 sənədə

Bakı Türk [Müəllimləri] İttifaqı tərəfindən Gəncə vilayəti Türk Müəllimləri İttifaqına bu məzmununda bir teleqraf çəkilməmişdir:

Bakı vilayəti Türk Müəllim və Müəllimləri İttifaqı müqəddəs vəzifəsini layiqi ilə anlayaraq ifaya çalışmış möhtərəm ciddi milli müəllimimiz Mirzə Abbas Abbaszadə cənablarının 25 sənəlik xidmətini təqdir edərək, göstərdiyi fədakarlıqlardan dolayı saf bir türk qəlbi ilə alqışlar və təbrik edər. Bəzi səbəblərə görə yubileylərində isbatı-vücut [iştirak] etmədiyimizdən dolayı bəyani-etizar və təəssüf edəriz [üzr və təəssüfümüzü ifadə edirik], əfəndilərim!

İttifaq

Bələdiyyə idarəsində

Elektrik Cəmiyyəti, Bələdiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, soqaqlarda lampalar axşam saat 6-da yandırılaraq səhər saat 6-da söndürülür. Halbuki, saat 8 radələrində hava qaranlıqlaşaraq səhər saat 4 radələrində işıqlanır. Böyləliklə, elektrik qüvvəsi bica işləndiyi kimi, lampalar da xarab olur. Cəmiyyət rica etmişdir ki, bu bərdə lazımi iqdamatda bulunulsun [addımlar atılsın]. Zira lampalar xarab olarsa, tapmaq ziyadəsincə müşkülüdür.

Maştağa kəndində

Həmin mayıs ayının 21, 22, və 23-cü günləri kəndimizdə dükan və bazar qa-

panıb, Ağaseyid Kazım Yəzdi mərhəmətinin vəfatı münasibətilə əhali məscidə cəm olub mərasimi-təziyədarı icra olundu və həmin günlərdə təziyəyə təşrif gətirən əhaliyə birər stəkan şirin çay və axırıncı gün min nəfərə qədər fəqərəyə xörək ehsan edilib, zikr olunan ehsanlar kəndimizin ziyalı əyanı Ağa Miribrahim Hacı Mirabutalıb oğlu Hadizadə tərəfindən xərc olunmuşdur.

Mətləb Hüseynzadə

Həmin may ayının 16-sında 3-cü polis qaradovoyu Yusif Hacıbaba oğlu və Maştağa polis qaradovoyları Abdulla Aslan oğlu, Mirzə Həsən Cəbrayıl oğlu, Bəhmən Hüseyn oğlu və Rza Vəli oğlu, kənd əhalisindən Qardaş Yoldaş oğlu, Salman Hüseynqulu oğlu və Atamoğlan Məhəmməd oğlu Bilgəh qəryəsi [kəndi] sahilinə gedib oradan tufənglə yüklənmiş bir lodkanı [qayığı] tuturlar. Silahlarını alıb, bəhdəhu [sonra] 5 min manat para alandan sonra silahların bir hissəsini verirlər. “Müsavət” şöbəsi heyəti-idarə əzalarından [idarə heyəti üzvlərindən] Məhəmməd Məhəmməd Şeyxməhəmməd oğlu bu işdən polis şöbəsi müdiri Məcid Qasimovu xəbərdar eyləyir. Qasimov cənablarının ciddi fəaliyyətini tələb edir. Müdir cənabları rüsvətخورlardan aldıkları paralarını aşkar edib nə yarıdıqlarını sözlə açırlar. Böylə rüsvətخورların hökumətimizə müzirr [zərərli] olduğunu nəzərə alıb, Qasımzadə cənabları bunlara şiddətli cəza verdikdən sonra, təhti-məsuliyyətə [məsuliyyət altına] verməkçün onları həb-sə vermişdir. Ümidvarız böylə xainlərin bir daha camaat arasına çıxmamalarından ötrü hökumət ciddi tədabirdə bulunar.

S. B. Axundzadə

AZƏRBAYCANDA

Gəncədən

Təxminən bir ay bundan əvvəl “Müsavət” firqəsinin Gəncə şöbəsinin təşəbbüsü ilə Gəncə Türk Sənətkarları İttifaqı da yenidən çalışmağa başladı. 18 nisanda [apreldə] əski heyəti-idarə tərəfindən iclası-ümumi dəvət olunmuşdu. İranlılar məscidinin salonu türk işçiləri ilə dolu olduğu halda sədr dəmirçi Məshədi Yusif Fərxizanov məclisi açaraq təxminən zirdəki [aşağıdakı] sözləri dedi:

– Qardaşlar! Özünüzə məlumdur ki, biz türklər 1905-ci sənəyə qədər bütün mətələri qonşumuz ermənilərdən alırdıq. Gəncə əhalisinə nə lazım olurdusa, xaricilər hazır edib bizə satırlardı. İştə 1905-ci sənədən etibarən Türk Sənətkarları İttifaqı təşkil etdik. O gündən etibarən mən bu ittifaqa sədr və [Heydər] Heydərzadə cənabları isə katib intixab olunubdur [seçilibdir]. İttifaqın səy və qeyrəti sayəsində şükürlər olsun sənətcə irəliləmişik. Bunu heç kəs inkar edə bilməz. Zira şimdiki hər növ sənətdən anlayar və bacarar mükəmməl ustalarımız mövcuddur. Ancaq makina idarə edəcək texnika işindən anlar ustalarımız yoxdur. Yarın xaricilər gedərlərsə, makina və zavodlarımız işləməyəcəkdir. Hökumətimizdə işlər yatarsa, yaxşı olmaz. Binabərin [buna görə], biz gərək bu yolda çalışaraq, makina və motordan anlar türk texnikləri meydana qoymaqla cümhur hökumətimizə yardım eyləyək. Qardaşlar! Xatirinizdədirmi əski zamanda şəhərimizə zavodlardan nal-filan gəlməyirdi. O vaxtlar əhalimiz bizim çəkicimizin altından çıxma qaba nalları-filanları işlədirdilər. Fəqət indi tərəqqi sayəsində az

zəhmətlə ustalarımız gözəl-gözəl ucuz şeylər meydana qoyurlar. Buna binaən [buna əsasən], biz balalarımızın alim, sənətkar olması üçün çalışmalıyıq. Bizim övladlarımız müasir ixtiraçı türk sənətkarı olmalıdırlar. Yadımızdan çıxarmamalıyıq ki, Dağıstanlı işçi qardaşlarımız əsgərlərimizə şal toxuyub verməklə bizə böyük xidmət etmişlərdir. Bizdə də əlbisəlik şal toxuyanlar olmalıdırlar.

Söz çoxdur, söyləməklə tamam etmək olmaz. Keçəlim ruznamə [gündəlik] müzakirəsinə. Qonulan məsələlər bundan ibarətdir:

- 1) İdarənin fəaliyyəti barəsində məruzə;
- 2) Yeni heyəti-idarə seçkisi;
- 3) “Qənaət” dükənlərinin dəftərləri barəsində;
- 4) Sülh, maarif və maliyyə komissiyonları intixabı.

Bədəhu [sonra] katib Heydərzadə müfəssəl məlumat verdikdən sonra, idarənin bir sənədən ziyadə işləməsinə səbəb Osmanlı komandanlığının yığıncaqları mən [qadağan] etməsi və anarşi bais olmuşdur, deyir. Bir qədər danışdıqdan sonra qərar qoyulur ki, əski idarə yerində qalsın. Əski idarə bundan ibarətdir:

Sədr: Məşhədi Yusif Fərzixanov (dəmirçi); müavinlər: Məşhədi Məhərrəm Tağızadə (mıxçı); İsa Axundzadə (çək-məçi); katib: Heydər Heydərzadə (çək-məçi); xəzinədar: Məşhədi Məhəmməd Hacı Məhərrəm oğlu (dabbağ).

Müfəttişlər: Məşhədi Məhəmmədəli Sadıq oğlu (aşçı); Hüseyin Novruzadə (papaqçı).

Bədəhu “Qənaət” dükəni barəsində danışılır.

Baratzadə - Özünü məlumdur, Gən-

cədə bir “Qənaət” dükəni var idi. Həman dükəna biz işçilər də çox paralar vermişik. Şimdi “Qənaət” dükəni qapanmış, paralarımızı geriye ala bilməyirik. Mən təklif edirəm, kim ki “Qənaət” dükəninə üzvdür, gələn cümə gününə kimi dəftərlərini İttifaqın heyəti-idarəsinə təslim etsin. İdarə də bizim paralarımızı tələb eylesin və alsın.

Sədr - Bu barədə danışan varmı? (*Sükut*) Öylə isə, səsə qoyuram. Hər kəs Baratzadənin təklifinə razı isə əllərini qaldırsın. (*Əllər qalxır, birsəslə təklif qəbul olunur.*) Keçəlim 4-cü məsələyə. Sülh, maarif və maliyyə komissiyonları intixabı.

Məşhədi Məhəmmədəli - Aramızda zühur edəcək ufaq ixtilafları bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün Sülhverici komissiyonu, İttifaqı maddətən təmin üçün Maarif komissiyonu lazımdır. Bina-bərin [buna əsasən], mən təklif edirəm üç kişidən ibarət üç komissiyon intixab olsun. (*Səslər: Lazımdır, lazımdır.*)

Sədr - Namizədlər göstərin, seçəlim.

Namizədlər göstərilir. Nəticədə birsəslə Ağaməhəmməd Əlizadə, Məşhədi Əliqulu Alı oğlu, Hacı Ağabala Baba oğlu Sülh komissiyonuna, Məşhədi Məhəmməd Kərim oğlu, Əli Məhəmmədzadə, Rüstəm Rüstəmədzadə Maarif komissiyonuna, Məşhədi Məhəmməd Əliməhəmmədzadə, Məşhədi Hüseyinqulu Baratzadə və Məşhədi Məhəmmədəli Dün-yamalı oğlu isə Maliyyə komissiyonuna intixab olunurlar.

Sədr - Həzərat! Sizə bir məlumat verəcəyəm. İttifaq tərəfindən əsgərlərimiz Bakıya girərkən şəraflərinə tərtib olunmuş şənlik münasibəti ilə Hərbiyyə

nəzirinə bir teleqram vurmuşduq. Həman teleqrama cavab olaraq nazir həzrətləri ordu tərəfindən razılıq məktubu göndərmişdir.

Nazir həzrətlərinin məktubu iclasda isbatı-vücut [iştirak] edən İttifaqı-Müəllimin [Müəllimlər İttifaqı] sədri müsavətçi İdris Axundzadə tərəfindən oxunur. Türk sənətkarları məktubu dinlədikdən sonra Milli Ordu və Baş komandana hörmət üçün ayağa qalxaraq qaipbanə [onların qeybində] alqışlayırlar.

Sədr - Daha sözü olan varmı?

Bir işçi - Qardaşlar! Bu qaradovoylar bizi cana gətirdi. Gələr çay içər, pul verməz. Haqsız yerə döyər, söyər, əlacı bulunmaz. Bu işlərin çarəsini aramalıyıq.

Baratzadə - Bu işləri yoluna qoymaq üçün qüvvə lazımdır. O qüvvə də bizdə yoxdur. Gərək siyasi firqələrin birinə qoşulaq, çalışaq, ta ki, işlərimiz doğru olsun. Mən münasib görürəm hamımız camaat qeydkeşi “Müsavət” firqəsinə arxalanaq, o bizə kömək eylesin.

Bir sənətkar - Hər halda gərək biz bir firqə ilə çalışaq, hansı firqə işçi və zəhmətkeşin halına çox qalarsa, biz o firqənin bayrağına sığınaq.

İdris Axundzadə - Qardaşlar! Cümhur hökumətdə cəmiyyət və firqələr gərək hökumətə yardım eylesin. Hər türk gərək özünü hökumət adamı hesab edərək müzahirətdə [köməkləkdə] bulunsun. Yerli hakimlər arasında xain və zalım ola bilər. Gərək zalım və xainlərin hərəkətini təqib edən, cümhuriyyət əsasını qəbul etməyən məmurları, hakimləri qulluqdan kənar etdirib saf niyyətlə hər işə qarışa bilərik. Məlumunuzdur ki, “Müsavət” firqəsi birinci dəfə Azərbaycan sözünü

meydana atdı, məramnaməsinin başında yazdı. Daxili və xarici düşmənlərlə çox mübarizədən sonra Azərbaycana və Azərbaycan sözünə hamını isinişdirdi. Düşmənlər türk xalqının tələbi qarşısında baş əydilər. Əmri-vaqe [fakt] qarşısında qalaraq Azərbaycan istiqlalını qəbul etmişlər və etməkdədirlər. Şükürlər olsun, indi doğma yurdumuzda geniş- geniş nəfəs ala bilirik. “Müsavət” firqəsi şimdi daxili islahatla məşğuldur; cümhuriyyət əsasları [nın] məmləkətimizdə qövldən feilə [keçməsi] [sözdən işə keçməsi], dörd gözlə bəklədiyimiz Məclisi-Müəssisənin tez dəvət olunması uğrunda çalışacaqdır. Xəyanətləri və xain, zalım məmurları güdür, məhkəməyə veririr. Zəhmətkeş fəhlə və rəncbərin hüququnu firqəmiz müdafiə etmişdir və edəcəkdir. Vilayətin hər nöqtəsində şöbəmiz olduğundan, polislərin-filanın kötü hərəkətlərini təhqiq üçün doğru adamlar göndərilir. Xainlər xidmətlərindən tərd olunaraq [qovularaq], məhkəməyə-ədiyyəyə [ədalət məhkəməsinə] verilir. Bir də burada bir nətiq dedi ki, biz işçi adamıq, firqəyə yazıla bilmərik. Əfəndilər! Mən müəlliməm. Özünü məlumdur ki, müəllimlər də fəhlədirlər. Müəllimlərin də sizin kimi ittifaqları vardır. Bununla belə, mən müsavətçiyəm. Siyasi əqidə hamıya lazımdır. Sizdə də siyasi əqidə olmalıdır. Binabərin [ona görə], firqəyə yazılmalısınız. (*Ümumi sürəkli alqış.*)

Sədr - Biz İdris əfəndidən çox razılıq edək ki, bizim məclisimizə gəlibdir. Hər halda müəllimlərin bizlə çalışmasını, bizə yol göstərmələrini çox arzu edirik. Mən təklif edirəm, Gəncə Türk Müəllimləri İttifaqını və onun məclisimizdə hazır bu-

lunan sədri İdris əfəndini alqışlayalım. *(Sürəkli alqışlar.)*

İdris əfəndi - Mən sizin salamınızı növbəti iclasımızda müəllimlərə yetirərəm və ittifaq namından [adından] indidən razılıq edirəm. *(Alqış.)*

Sonra sənətkarlar, İttifaqlarının nəfinə [xeyrinə] olaraq kəndi arzuları ilə bir min üç rublə ianə verərək saat bir radələrində dağıldılar.

Öz sənətkarlarımızın şayani-təqdir [təqdirəlayiq] hümmətləri hər kəsi məmnun edəcək dərəcədədir. Cənabi-Allah daha da atəşin çalışmaları üçün tövfiq [kömək] verər, inşaallah.

Gəncəli

ERMƏNİ QƏZETƏLƏRİNDƏN

Şuşa-Gorus poçt yolunda Zabux kəndinin ətrafında naməlum bədəfkarlar [canilər] 7 erməni öldürmüşlər. Bədəfkarları dərdəst edib [tutub] cəzaya çatdırmaq üçün ciddi tədbirlər ittixazını [tədbirlər görülməsini] İngilis Komandanlığı general-qubernator [Xosrov bəy] Sultanovdan tələb etdiyindən naşi [etdiyinə görə], həman yerlərə qoşun dəstəsi göndərməyə söz vermişdir.

Gümrüdə

Gümrüdə yazırlar ki, general Andranik 200 kişidən ibarət bir qoşun dəstəsi ilə oraya varid olmuşdur [getmişdir]. Amerika komitəsi küçələri təmizləmək və qeyri bu kimi işləri müvəqqətdən müşarünileyhə [adı çəkilən şəxsə] həvalə etmişdir. Bələdiyyə rəisi neçə dəfə Qars general-qubernatoruna teleqrafən mürə-

ciət edib, Sarıqamış-Qaraurqan təriqindən [yolundan] həman qoşun nəfəratına [əsgərlərinə] yer verməyi təmənnə etmişdir. Orada tez-tez axtarışlar olub, mükəlləfiyyəti-əsgəriyyəyə çatmış cavanları tutub qışlalara [kazarmalara] göndərirlər.

Qarsda olan Aleksandropol müsəlmanlarına general-qubernator hökm edib ki, qayıdıb öz yerlərinə getsinlər. Qars şəhərində evlərin yüzdə 95-i dağılmışdır. Bunların qismi-əzəmi [əksər hissəsi] yandırılıb, ya da sökülüb bilmərrə tərk ediləlibdir.

Qarabağdan “Aryo”nun müxbiri yazır: Ağdamdan şəhərə gələnlər deyirlər ki, məhəlli [yerli] polisəsinin binagüzarlığına [sərəncamına] görə, Ağdam bazarında ermənilərə azuqə satmaq qadağandır. Şuşa şəhərində həm müsəlmanlar ermənilərə iaşə satmayırlar.

Şəhərin erməni hissəsində olan poçta-teleqrafxananı Sultanov müsəlmanlar tərəfinə köçürmək fikrindədir. Həman idarənin məmurlarına təzyiqaq icra edilir.

Həman Sultanovun binagüzarlığı ilə xəzinəxana qarovulu Azərbaycan əsgərlərinə həvalə edilmişdir. Bundan naşi [bundan ötrü] ermənilərin narazılığını nəzərə alıb ingilis nümayəndəsi general-qubernatora müraciət edərək qarovulun dəyişilməsini tövsiyə etmişdir. Xəzinədə olan külli məbləği başqalara etibar etməyəcəyini Sultanov müşarünileyhə [adı çəkilən şəxsə] xəbər vermişdir. Məsələ in-

diyədək açıq qalmışdır. Güman var ki, xəzinəxana qarovulu subaylardan [zabitlərdən] və Azərbaycan əsgərlərindən mürəkkəb olsun.

Varazabun kəndi sakini Əsriyan nam Pircamal kəndində olan 100 desyatın ziraət [əkin] yerini Amerikanın Şuşa komitəsinə ianə etmişdir ki, məhsulu Pircamal və ümum erməni zərərdidələrinə [zərəçəkənlərinə] sərf edilsin. Komitə nümayəndəsi doktor Harman ianəni xoşhallıq ilə qəbul etmişdir.

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur.

Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-132

Arvad diş həkimi M. S. İdaşkina

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan axşam saat 6-ya kimi. Ünvan: Nikolayevski küçədə 25 nömrəli evdə. Telefon 32-41.

2629

Diş həkimi E. S. Karşteynbaumun

Diş müalicəxanası və süni diş laboratoriyası. Adres: Sisyanovski (Ləzginski) və Çadrovı küçələrin küncündə nömrə 41. Tele-

fon 22-07. Qəbul edir səhər saat 6-dan 8-ədək; səhər saat 11-dən 2-yədək; axşam saat 4-dən 8-ədək. Dişlər ağrısız çəkilib və qızıl dişlər qayırılır.

8779

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəza [xəstəliklərə] düşər olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor M. B. Şaxnazarov

Dəri və əmrəzi-cərrahiyyə [cərrahi xəstəliklər] naxoşluqlarını qəbul etməyə başlamışdır. “606” və “914” müalicəsi. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 12-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Armyanski küçə nömrə 3. Qubernskinin küncündə. Telefon nömrə 45-28.

8748

Doktor S. İ. Zaks

Zöhrəvi, dəri və sifilis naxoşluqlarını qəbul edir. 606 və 914 müalicəsi. Naxoşları hər gün qəbul edir saat 4-dən 7-yədək. Vorontsovski küçə nömrə 43, 2-ci mərtəbə.

8776

Diş həkimi S. M. Hamburg

Nikolayevski nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon nömrə 5-96. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri ağrısız çəkir.

8756

Berlin Darülfünunu doktoru S. İ. Kopeliovıç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqlarını qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam

saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28. Və 93.

8765

Diş həkimi M. B. Şternin

Vorontsovski küçə, nömrə 22, Karantinni küçənin küncündə. Süni dişlər qayırır. Qızıl ənglər və damaqlar qayırır. Dişləri ağrısız çəkir.

8757

Doktor **M. M. Kərimov** göz naxoşlarını və diş həkimi **A. Əmirov** naxoşları qəbul edirlər saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Suraxanski və Spasski küçələrin [küncündə] 102 nömrəli evdə. Telefon nömrə 40-91.

8754

Arvad diş həkimləri**Z. A. Şexter və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

8753

Elan

Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti bununla elan edir ki, Nəzarət tərəfindən Hidayət Səlimova 20 fevralda verilmiş 996 nömrəli kontrolluq şəhadətnaməsi ondan alınıb və bu gündən onun kontrolluq vəzifəsini ifa etməyə ixtiyarı yoxdur.

Ticarət, Sənəət, Ərzaq naziri müavini (imza)

T-129

Elan

Ticarət və Sənəət və Ərzaq Nəzarəti bununla elan edir ki, bu günə qədər xarici

məmləkətə köhnə dəmir aparmaqdan ötrü verilmiş icazələr bir ay etibarlıdırlar. Həmin elan edilməmişdən əvvəl icazə almış olanların icazələri isə bir həftə etibarlıdırlar.

Ticarət, Sənəət və Ərzaq naziri müavini (imza)

T-128

“Azərbaycan” qəzetəsi idarəsindən

Kağız bahalanması və mətbəə əməllərinin mizdları artması münasibətilə qəzetə nəşriyyatının xərci artdığından, “Azərbaycan” qəzetəsi və sair qəzetələr müvəqqəti olaraq işbu mayın 25-dən qəzetənin qiymətini artırmağa məcbur olmuşdur.

Elan haqqı: 1-ci səhifədə sətri 5 rublə, axırını səhifədə sətri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

Elan

Bununla ümumə elan edilir ki, Azərbaycan Hökumətinin 20 aprel 1919-cu ildəki qərarına görə Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti tərəfindən xarici məmləkətlərə neft aparmağa mal mübadilə etmək şəraitilə icazə verilir. Aparılan neft və neft emalatı qiymətinin 50 faizi Nəzarətə rəhin (zaloq) təriqlə verilməlidir. Bu məbləğə Nəzarətin adına olaraq qeyri məmləkətlərdən birinci zəruri şeylər gətirilməlidir və gətirilən mallara Nəzarət bazar qiyməti ilə bütün mallara qiymət təyin edəcək və bu qiymətdən 25 faiz skonto [endirim] edəcəkdir.

Bu şəraiti əmələ gətirmək üçün 2 aylıq vaxt təyin olunur.

Ticarət, Sənəət və Ərzaq naziri müavini Əliyev

T-55

Maliyyə Nəzarəti elan edir ki:

Bu son zamanlarda anlaşıldığına görə, güclü bir surətdə sərhəd xaricinə bir çox gizli mallar, xüsusilə özümüzün birinci dərəcədə ehtiyacı olan yük, ərzaq aparılır. Buna binaən

[buna görə], Nəzarət kəndisinə tərəttüb edən [üzərinə düşən] vəzifənin ifası üçün pişəzvəqt [qabaqcadan] əhalini xəbərdar edir ki, Cümhuriyyət xaricinə aparılan gizli mallar tutulduğu kimi tamamilə hökumət hesabına həz [müsadirə] ediləcəkdir. Göndərən və aparən əşxas [şəxslər] isə qanunun (1910-da müntəşir Məcəlləyi-Qanunun 6-cı hissəsi) 1054[-cü] maddələri ilə təhti-məsuliyyətə [məsuliyyət altına] alınacaqdır.

T-125

**Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir****QEYD VƏ ŞƏRHLƏR****Naxçıvan və Qarabağ**

səh. 330. “general Devi”: qəzetdə “general Revi” kimi getmişdir.

Ermənistanın vüsəti

səh. 331. “Haykakan”: qəzetdə “Haykan” getmişdir.

səh. 332. “xülusi-qəlblə”: qəzetdə “xilasi-qəlblə” getmişdir.

“coğrafi (?) və siyasi şəraitin... nə kimi üsuldən (?) ibarət”: sual işarələri qəzetdə getmişdir.

“Şərqdə (?) propaqanda yapsınlar”: sual işarəsi qəzetdə getmişdir.

səh. 333. “F. A.”: bu imza Fərhad Ağazadəyə məxsusdur.

Teleqraf xəbərləri

səh. 333. “Aleksandrovsk-Fort”: İndiki Qazaxistanın Mangistau (Mançışlaq) vilayətində yerləşən Fort-Şevçenko şəhəri 1857-1924-cü illərdə Aleksandrovsk (Fort-Aleksandrovsk) adlanmışdır.

“barj”: adətən yedəkdə çəkilən böyük yük gəmisi.

Ümidsizlik zəf nişanəsidir

səh. 335. “Şeyx Sənan mələklərinin”: gürcü qızları nəzərdə tutulur.

səh. 336. “altı vilayət”: Burada söhbət Osmanlı dövlətinin Ərzurum, Van, Mamürətüləziz, Diyarbəkir, Sivas və Bitlis vilayətlərindən gedir. Bu vilayətlər, Rusiya və Qərb dövlətləri tərəfindən, bölgədə erməni dövləti qurulması layihəsinin tətbiq sahəsinə çevrilmişdi. Bu vilayətlərə “Ermənistan” yaxud “Erməni vilayətləri” deyilməyə San-Stefano və Berlin sülh müqavilələrindən sonra başlanmışdır. 1877-1878 Türkiyə-Rusiya müharibəsi nəticəsində 3 mart 1878-ci ildə imzalanmış San-Stefano sülh müqaviləsinin XVI

maddəsində bu bölgədən “Ermənistan” deyə söz edilmiş və Türkiyənin burada dərhal reformlara başlaması, həmçinin erməni əhalisinin təhlükəsizliyini təmin etməsi tələb edilmişdir. 13 iyul 1878-ci ildə imzalanan və San-Stefano müqaviləsinin Türkiyə üçün ağır şərtlərini müəyyən ölçüdə yüngülləşdirən Berlin müqaviləsində də bu bölgədən “ermənilərin yaşadıkları vilayətlər” deyə söz edilmiş və eyni tələblər təkrarlanmışdır.

səh. 337. “Konfrans müqərrəratı”: Birinci Dünya müharibəsindən sonra çağırılan Paris Sülh Konfransı nəzərdə tutulur.

“...zəiflər üçün böyük ümidlər...”: qəzetdə “zəiflər” yerinə “zə’flər” getmişdir.

“...müstəbidlərə mane olmaq...”: qəzetdə “müstəbidlərə mane olmamaq” getmişdir.

“Vilson prinsipləri”: Birinci Dünya müharibəsini yekunlaşdıran sülh müqaviləsi layihəsi. 14 maddədən ibarət olan bu layihə ABŞ prezidenti Vudro Vilson tərəfindən işlənilib hazırlanmışdır.

Dağıstan əhvalı

səh. 339. “O zəvat bu günün şərəfinə...”: qəzetdə “o zəvat” yerinə “o zat” getmişdir.

səh. 340. “O, sizin aranızda müşəvviqlərə qızıllar göndərir.”: qəzetdə belə getmişdir: “O, sizin aranızda qızıllara müşəvviqlər göndərir.”

“Milləti müşəvviqlərin, müfəttinlərin [fitnəkarların] dəsaisindən [hiylələrindən, intriqalarından] xilas etməyə çalışmalıyız”: qəzetdə belə getmişdir: “Millətin müşəvviqlərin, müfəttinlərin dəsaisindən xilas olmağa çalışmalıyız”

səh. 342. “Afşəran alayının yerdə qalanları”: burada, dislokasiya yeri Vladıqafqaz olan və bir çox müharibədə, o cümlədən Birinci Dünya müharibəsində iştirak etdikdən sonra, 1918-ci ildə bolşeviklər tərəfindən ləğv edilən 81-ci piyada Apşeron polkundan qalan əsgərlər nəzərdə tutulur.

Vükəla Şurasında

səh. 343. “barkas”: əsasən liman daxilində istifadə olunan kiçik ölçülü gəmi.

Nəzarətlərdə

səh. 344. “Bələdiyyə İdarəsi nəzdindəki”: qəzetdə “Bələdiyyə İdarəsi haqqındakı” getmişdir.

“Qaranlıq səslər” şeiri (səh. 345)

üçün lüğət:

sükuti-əmiq: dərin sükut
sərtəsər: başdan-başa
müztərib: iztirablı, narahat
dilnişin: ürəyəyatan
dağidar: dağlı, yaralı
təzib etmək: əzab vermək, incitmək

Bakı xəbərləri

səh. 346. “Ağababa İsrafilbəyzadə”: qəzetdə “Ağabəy İsrafilbəyzadə” getmişdir.

Erməni qəzetələrindən

səh. 350. “Aryo”: erməni qəzeti.

Bazar ertəsi, 26 may 1919-cu il, nömrə 188

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 25 şabanül-müəzzəm sənə 1337. 26 mayıs 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 30 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırını səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

HÖKUMƏT TEATROSUNDA AXŞAM TAMAŞASI

Teatro mövsümü bağlanır.

Bu mövsümdə axırını

opera və operetta tamaşaları.

Səşənbə günü şabanül-müəzzəm ayının 26-sında (mayısın 27-sində)

1337-1919-cu ildə

axırını dəfə olaraq

“Arşın mal alan” operettası,

çaharşənbə günü şabanül-müəzzəmin

27-sində (mayısın 28-ində)

**Azərbaycan istiqlaliyyətinin
sənəyi-dövriyyəsi münasibətilə**

“Leyli və Məcnun” operası

və “Azərbaycan” faciəsi

təntənəli bir surətdə

mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır

və məzkur tamaşalardan

sonra teatro mövsümü

gələn sentyabradək bağlanır.

Bu tamaşaların biletləri

indidən satılmaqdadır.

Tamaşa başlanacaqdır

axşam saat 8-in yarısında.

Hacıbəyli Qardaşları

Müdiriyyəti

T-136

AZƏRBAYCAN CÜMHURİYYƏTİ NƏZDİNDƏ OLAN GÜRCÜSTAN NÜMAYƏNDƏSİ NİKOLAY İOTAMOVIÇ KARTSİVADZE

Mayın 26-da Gürcüstan Cümhuriyyəti istiqlaliyyətinin sənəyi-dövriyyəsinin [ildönümünün] əvvəlinci günü münasibətilə təbrik etmək istəyənləri Staro polis küçəsində, 20 nömrəli evdə olan Səfərdə qəbul edəcəkdir.

Səfərdəki katibi: G. S. Liadze

8792

ELAN

1919-cu sənə mayıs 26, bazar ertəsi saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-135

DƏRBƏND ƏHVALATI

Dərbəndin Dabravol qoşunu [Könüllü ordu] tərəfindən işğal edilməsi azərbaycanlıların təbii həyəcanını mövcib [həyəcanına səbəb] olmuşdur.

Əvvəli-əmrə [hər şeydən əvvəl] onu deməlidir ki, hələlik bir o qədər həyəcana səbəb yoxdur. Əvvəla, burası var ki,